ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӘГАРИФ ҺӘМ ФӘН МИНИСТРЛЫГЫ
ӨСТӘМӘ ПРОФЕССИОНАЛЬ БЕЛЕМ БИРҮ ДӘҮЛӘТ АВТОНОМ
БЕЛЕМ БИРҮ УЧРЕЖДЕНИЕСЕ
“ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӘГАРИФНЕ ҮСТЕРҮ ИНСТИТУТЫ”

ТАТАР ТЕЛЕННӘН УКУЧЫЛАРНЫҢ (IV, VI, VIII сыйныф) БЕЛЕМ ҺӘМ КҮНЕКМӘЛӘРЕН ТИКШЕРҮ (мониторинг үткәрү) ӨЧЕН БИРЕМНӘР

Казан
2017

ББК 74.268.1Тат

ТРМҮИ Гыйльми советы карары нигезендә бастырыла

ТРМҮИ ректоры Р.Р. Бәдриеваның гомуми редакциясендә

Редактор:
Шәмсетдинова Р. Р., ТРМҮИның татар теле һәм әдәбияты кафедрасы мөдире, филология фәннәре кандидаты, доцент, РФ Югары мәктәбенең атказанган хезмәткәре

Төзүче-авторлар:
Шәмсетдинова Р. Р., ТРМҮИның татар теле һәм әдәбияты кафедрасы мөдире, филология фәннәре кандидаты, доцент, РФ Югары мәктәбенең атказанган хезмәткәре
Гыйлаҗева Л. Г., ТРМҮИның доценты, филология фәннәре кандидаты
Фәттахова Р. Ф., ТРМҮИның доценты, филология фәннәре кандидаты
Хадиева Г. В., ТРМҮИның татар теле һәм әдәбияты кафедрасы өлкән укытучысы

Рецензентлар:
Мөхәрлямова Г.Н., ТР ФА Г.Ибраһимов ис. Тел, әдәбият институтының өлкән фәнни хезмәткәре, филология фәннәре кандидаты
Шакирова Г.М., ТРМҮИның татар теле һәм әдәбияты лабораториясе өлкән хезмәткәре, филология фәннәре кандидаты

ТРМҮИ, 2017

ТАТАР ТЕЛЕНДӘ ГОМУМИ БЕЛЕМ БИРҮ МӘКТӘПЛӘРЕНЕҢ IV, VI, VIII СЫЙНЫФ УКУЧЫЛАРЫНЫҢ ТАТАР ТЕЛЕННӘН БЕЛЕМ ҺӘМ КҮНЕКМӘЛӘРЕН ТИКШЕРҮ (МОНИТОРИНГ ҮТКӘРҮ) ӨЧЕН БИРЕМНӘР

Максат: IV, VI, VIII укучыларының татар теленнән белем һәм күнекмәләре сыйфатын ачыклау**.**

Нигез чыганак: Рус телендә урта (тулы) гомуми белем бирү мәктәбендә татар телен һәм әдәбиятын укыту программасы (рус телендә сөйләшүче балалар өчен. 1–11 нче сыйныфлар (төзүче-авторлары: К.С.Фәтхуллова, Ф.Х.Җәүһәрова). – Казан: Тат. кит. нәшр., 2011.

Рус телле балаларга татар телен һәм әдәбиятын коммуникатив технология нигезендә укыту программасы. 1–11 нче сыйныфлар (төзүче-авторлары: Р.З.Хәйдәрова, Р.Л.Малафеева). – Казан: Тат. кит. нәшр., 2011.

Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы тарафыннан расланган “Татар телендә урта гомуми белем бирү мәктәпләре өчен татар теленнән программа”, 5-11нче сыйныфлар (Казан, «Мәгариф» нәшрияты, 2010).

Контроль формасы: БДИ (бердәм дәүләт имтиханнары) форматында таләп ителә торган тестлар формасында.

Эшләрнең эчтәлеге: ике өлештән тора – база һәм югары дәрәҗәдәге биремнәр.

1 нче өлештәге биремнәргә 4әр җавап варианты бирелә, укучы шулар арасыннан бер дөрес вариантны сайлап алырга тиеш. Биремнәр татар теле буенча алдагы сыйныфларда өйрәнелеп килгән бүлекләр буенча эшләнде. Мондый биремнәрне тәкъдим итү укучыларга дәүләт йомгаклау аттестациясен яңа формада бирүнең катлаулылыгын һәм җаваплылыгын күз алдында тотарга ярдәм итә.

2 нче өлеш текст һәм текстка нигезләнгән биремнәрнең җавабы кыскача формалаштырыла һәм сүз яки цифр белән языла.

Эшне башкару өчен күрсәтмә

Татар теленнән биремнәрне башкаруга 45 минут вакыт бирелә. Тәкъдим ителгән эш 2 өлештән тора.

Беренче өлештә бирелгән биремнәр арасыннан укучы дөрес дип уйлаган бер җавапны сайлап алырга тиеш. Икенче өлештәге биремнәр текстка бәйле рәвештә башкарыла. Аларга җавапны укучы мөстәкыйль рәвештә формалаштырырга һәм язып куярга тиеш.

Бәяләү:1 нче өлешнең һәр дөрес җавабын –1әр балл, ә 2 нче өлешнең һәр дөрес җавабын 2шәр балл белән бәяләргә тәкъдим ителә.

Искәрмә:Тәкъдим ителгән материал белән эшләргә 45 минут вакыт бирелә.

Нәтиҗә ясау һәм билге куюның универсаль механизмы тәкъдим ителә.

Нәтиҗәтүбәндәгечә ясала:

95 –100 % күрсәткеч – «5» (эффектив);

81– 94 % – «4»(оптималь);

50 – 80% – «3» (канәгатьләнерлек –*допустимый*);
49 % һәм аннан да түбән –«2»(канәгатьләнмәслек –*критический*)

Җыелган баллар	Билге
18–20	«5»
15–17	«4»
10–14	«3»
0–9	«2»

<u>IV сыйныф</u>
IV сыйныф (21 нче код)

БИРЕМНӘР БҮЛЕНЕШЕ

Бирем	**Бүлек**	**Биремнәрнең эчтәлеге**	**Бәяләү системасы**
1	Фонетика	Алфавитны белү. Алфавит тәртибендәге сүзләрне табу	1
2	Фонетика	Калын һәм нечкә әйтелешле сузыклар	1
3	Фонетика	Яңгырау һәм саңгырау тартыклар	1
4	Лексикология	Сүзнең мәгънәсе. Синонимнар. Антонимнар	1
5	Лексикология	Сүзнең күчерелмә мәгънәсе	1
6	Морфология	Сүз төркемнәрен белү	1
7	Морфология	Исемнәрнең килеш, тартым белән төрләнеше	1
8	Морфология	Сүз төркемнәрен белү	1
9	Морфология	Фигыль заманнары	1
10	Морфология	Сүз төркемнәрен белү	1
11	Синтакис	Сүзтезмә	1
12	Синтаксис	Әйтү максаты буенча җөмлә төрләрен аеру. Җөмлә кисәкләрен билгеләү. Җыйнак һәм җәенке җөмләләр.	1
13	Фонетика	Татар телендә генә кулланыла торган тартыклар	1
14	Орфографик нормалар	«ь» һәм «ъ» билгеләренең дөрес язылышы	1
15	Сүз ясалышы	Тамырдаш сүзләр. Сүз ясалышы төрләрен белү	1

16	Морфология	Сүз төркемнәрен тикшерү	2
17	Синтаксис	Җөмләнең грамматик нигезе	2
18	Орфография	Сүзләрне юлдан-юлга күчерү	2
19	Орфография	Сүзләрнең әйтелеш язылышы белән туры килмәгән очракларны билгеләү	2
20	Сүз төзелеше. Сүз ясалышы	Сүз ясагыч кушымчаларны белү. Сүз ясалышы төрләрен аеру	2

Эшне башкару өчен күрсәтмә

Татар теленнән биремнәрне башкаруга 45 минут вакыт бирелә. Тәкъдим ителгән эш 2 өлештән тора.

Беренче өлеш 15 биремне үз эченә ала (1-15), сез алар арасыннан дөрес дип уйлаган бер җавапны сайлап алырга тиеш. Икенче өлеш 5 биремнән (16-20) тора. Әлеге биремнәр текстка бәйле рәвештә башкарыла. Аларга җавапны сез мөстәкыйль рәвештә формалаштырырга һәм язып куярга тиешсез.

Биремнәрне тәкъдим ителгән тәртиптә үтәгез. Аларны үтәү барышында сезнең өчен кыенлык тудырганнары килеп чыкса, әлеге биремне калдырып торып, алдагыларына күчәргә киңәш итәбез. Сез бу биремнәргә, вакытыгыз калган очракта, кабат әйләнеп кайта алачаксыз

I өлеш

1. Кайсы рәттәге сүзләр **алфавит тәртибендә** язылган?
1) чөгендер, кәбестә, суган, кишер
2) кәбестә, кишер, суган, чөгендер
3) кишер, кәбестә, суган, чөгендер
4) кәбестә, кишер, чөгендер, суган

2. Нечкә сузыклар гына булган сүзләр рәтен билгеләгез.
1) чия, бүләк, җиләк, кишер
2) сыерчык, күл, куркак, яфрак
3) белем, җылы, болан, йокы
4) зәңгәр, йолдыз, җепшек, көн

3. Саңгырау тартыклар гына булган сүзне билгеләгез.
1) болыт
2) бәхет
3) егет
4) усак

4. Мәкальдә төшеп калган **антонимнар** рәтен тап: *«… сөйлә, … тыңла».*
1) кыска – озын
2) аз – күп
3) яхшы – начар
4) дөрес – ялган

5.Күчерелмә мәгънәдә кулланылган сүзтезмәне табыгыз.
1) киң болын
2) киң юл
3) киң күңел
4) киң бүлмә

6. *«Аерым сүз яки җөмләгә нинди дә булса мәгънә төсмере бирә торган сүзләр ... дип атала».* Нинди **сүз төркеме** турында сүз бара?
1) алмашлык
2) кисәкчә
3) бәйлек
4) фигыль

7.Чыгыш килешендәге исем кергән сүзтезмәне аерып күрсәтегез.
1) тынычлыкны ярату
2) аланнарда йөрү
3) шугалакка бару
4) әнисеннән сорау

8. Кимлек дәрәҗәсендәге сыйфатны табыгыз.
1) кып-кызыл
2) зәңгәрсу
3) кызыграк
4) ачык

9. Үткән заман хикәя фигыль кергән җөмләне табыгыз.
1) Алар инде әллә кайчан дуслаштылар.
2) Төзүчеләр биш катлы йорт җиткерәләр.
3) Малайлар кызып бәхәсләшәләр.
4) Ул бакчасына төрле яшелчәләр утыртыр.

10. *Кыш ерткыч җәнлекләргә дә тынычлык бирми* җөмләсендә *ерткыч* сүзе нинди **сүз төркеменә** карый?
1) исем
2) алмашлык
3) сыйфат
4) сан

11. Җөмләдә **сүзтезмәләр санын** билгеләгез. *Язгы урман төрле тавышларга күмелде.*
1) 2
2) 3
3) 4
4) 1

12. Тойгылы җөмлә нәрсәне белдерә?
1) хәбәрне
2) сорауны
3) көчле тойгыны
4) дөрес җавап юк

13. Кайсы сүздә **[г]авазы** әйтелә?

1) гыйнвар
2) горур
3) гафу
4) гәүдә

14. Хаталысүзне күрсәтегез.
1) кәгазъ
2) мәсьәлә
3) игълан
4) Яхъя

15.Тамырдаш сүзләр булган рәтне табыгыз.
1) белемнең, белемнәр, белеме
2) бел, белем, белемле, белгеч
3) беләм, белдем, беләбез
4) белемле, белемлеләр, белемлеләргә

II өлеш

Әлеге өлештәге биремнәргә җавапны җавап бланкына бирем саныннан уң якка беренче шакмактан башлап языгыз. Һәр хәреф яки цифрны аерым шакмакка языгыз. Сүзләр яки цифрлар, санап үтелгәндә, аерым шакмакка куелган өтерләр белән аерыла. Җавапларны язганда буш шакмаклар калдырырга кирәкми

(1) Машина, атлы арба да үтмәгән урманнарда төрле-төрле гөмбәләр үсә. (2) Яше-карты бер сәгать эчендә чиләк-чиләк хуш исле гөмбә җыеп керә. (3) Коры елгаларда, болыннарда дару үләннәре үсә. (4) Аланнарда, тау битләрендә җир җиләкләре пешкән. (5) Тигез җирдәге зәңгәр мәтрүшкәләрне чалгы белән чабып алырлык. (Р.Гарифтан*)*

16. Сан сүз төркеме булган җөмлә номерын языгыз.

17. 1 нче җөмләдән **баш кисәкләрне** язып алыгыз.

18. 1 нче җөмләдән **юлдан – юлга күчерергә мөмкин булмаган** сүзләрне язып алыгыз.

19. 4 нче җөмләдән **[w] авазы** булган сүзне язып алыгыз.

20. 1 нче җөмләдән **ясагыч кушымчалар** ярдәмендә ясалган сүзне табып языгыз.

IV сыйныф (22 нче код)

БИРЕМНӘР БҮЛЕНЕШЕ

Биремнең эштәге билгеләнеше	Эчтәлекнең тикшерелә торган элементлары	Эшләнгән бирем өчен куелган иң югары балл
1	Графика	1
2	Фонетика	1
3	Орфография	1

4	Лексика	1
5	Сүз ясалышы	1
6	Морфология	1
7	Синтаксис	1
8	Фонетика	3
9	Сүз ясалышы	3
10	Морфология	3
11	Фонетика	2
12	Морфология	2
13	Лексика	2
14	Синтаксис	2
15	Тел нормасы. Тәрҗемә	2

I өлеш

Эшне башкару өчен күрсәтмә

Татар теленнән биремнәрне башкаруга 45 минут вакыт бирелә. Тәкъдим ителгән эш 2 өлештән тора.

Беренче өлеш 10 биремне үз эченә ала (1-10), Сез алар арасыннан дөрес дип уйлаган бер җавапны сайлап алырга тиеш. Икенче өлеш 5 биремнән (11-15) тора. Аларга җавапны Сез мөстәкыйль рәвештә формалаштырырга һәм язып куярга тиешсез.

Биремнәрне тәкъдим ителгән тәртиптә үтәгез. Аларны үтәү барышында сезнең өчен кыенлык тудырганнары килеп чыкса, әлеге биремне калдырып торып, алдагыларына күчәргә киңәш итәбез. Сез бу биремнәргә, вакытыгыз калган очракта, кабат әйләнеп кайта алачаксыз.

1. Алфавит тәртибендә язылган сүзләр рәтен билгелә.

1) карлыган, груша, чия, әфлисун
2) әфлисун, груша, карлыган, чия
3) груша, карлыган, чия, әфлисун
4) әфлисун, груша, чия, карлыган

2. Кайсы сүздә басым соңгы иҗеккә төшми?

1) балалар
2) зәңгәр
3) тырышты
4) укыма

3. Хаталы язылган сүзне тап.

1) хыйал
2) ялкын
3) юлдаш
4) буяу

4. Кайсы рәттә *тәмле* сүзе күчерелмә мәгънәдә кулланылган?

1) тәмле торт
2) тәмле сүз
3) тәмле ипи

4) тәмле аш

5. Кайсы рәттәге сүзләрдә ясагыч кушымчалар бар?

1) эшләде, уйлар
2) акыллы, башлык
3) урманга, кырлардан
4) сыйныфыбыз, дәфтәрегез

6. *Нинди*? соравына җавап булган сүзләр рәтен билгелә.

1) һава, тынлык
2) мин, аңа
3) көчле, кыю
4) атлый, чаба

7. Сыйфат+исемнән торган сүзтезмәне билгелә.

1) яңа китап
2) ике кеше
3) шәһәрдә яшәү
4) гимназиядә уку

8. Кайсы рәттәге сүзләрдә нечкә сузыклар гына кулланыла?

1) иртә, иләк
2) алма, чирәм
3) тау, давыл
4) китап, һәрчак

9. Кайсы рәттә кушма сүз бирелгән?

1) гөлҗимеш
2) бала-чага
3) әйләнә-тирә
4) урманнарга

10. Үткән заман хикәя фигыль кулланылган җөмләне билгеләгез?

1) Яшь тукраннар зур үсте.
2) Хәзер кошлар да сайрамый.
3) Агачлар яфрак кояр.
4) Көзне аюлар да сизә.

II өлеш

Әлеге өлештәге биремнәргә җавапны җавап бланкына бирем саныннан уң якка беренче шакмактан башлап языгыз. Һәр хәреф яки цифрны аерым шакмакка языгыз. Сүзләр яки цифрлар санап үтелгәндә, аерым шакмакка куелган өтерләр белән аерыла. Җавапларны язганда буш шакмаклар калдырырга кирәкми.
Текстны укыгыз һәм биремнәрне башкарыгыз.

1) Бүре –ерткыч хайван. 2) Аларны урманнарда, далада, чүлдә дә очратырга мөмкин. 3) Бүреләр – бик оста аучылар. 4) Алар хәлсез, авыру яки имгәнгән хайванны тоталар. 5) Шуның белән урманга һәм анда яшәүчеләргә файда китерәләр, авырулар таралуга юл куймыйлар. 6) Шуңа күрә бүреләрне “урман санитарлары” дип атыйлар. 7) Алар сарык, сыер көтүләренә дә һөҗүм итәләр һәм зур зыян салалар. (“Хайваннар дөньясы” китабыннан)

11. Өзекне укыгыз. Кайсы җөмләләрдә [w] авазы кергән сүзләр кулланыла? Җөмләләрнең санын арта бару тәртибендә күрсәтегез.

12. Кайсы җөмләләрдә зат алмашлыклары кулланыла? Җөмләләрнең санын арта бару тәртибендә күрсәтегез.
13. 5 нче җөмләдәге *файда* сүзенең антонимын уйлап языгыз.
14. 6 нчы җөмләнең хәбәрен күчереп алыгыз.
15. 1 нче җөмләдәге *ерткыч* сүзен русчага тәрҗемә итегез.

IV сыйныф (23 нче код)

БИРЕМНӘР БҮЛЕНЕШЕ

Бирем	Эчтәлекнең тикшерелә торган элементлары	Эшләнгән бирем өчен куелган иң югары балл
1	Фонетика	1
2	Лексика	1
3	Лексика	1
4	Лексика	1
5	Орфография	1
6	Морфология	1
7	Морфология	1
8	Морфология	1
9	Морфология. Тәрҗемә	1
10	Морфология. Грамматик хаталар	1
11	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
12	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
13	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
14	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
15	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге	2

I часть

На выполнение работы дается 45 минут.

Тебе встретятся задания разной сложности. На задания нужно выбрать ответ из четырех предложенных.

Перед тем как написать ответ в бланк, хорошенько подумай, не торопись! Если напишешь ошибочный ответ, аккуратно зачеркни предыдущий и напиши

рядом новый. **Желаем удачи!**

1. Найди слово, в котором произносится звук **[къ]**.
1) күңелле
2) күлмәк
3) көрәк
4) кайда

2. Найди слово, противоположное по значению. ***Еларга-***
1) кычкырырга
2) укырга
3) көләргә
4) белергә

3. Найди антоним к слову ***файда–***
1) зарар
2) тыгыз
3) уңыш
4) мәсьәлә

4. Подбери подходящее по смыслу слово. ***Шагыйрь... .***
1) көй яза
2) рәсем ясый
3) шигырь яза
4) җитештерә

5. В каком ряду во всех словах вместо многоточия пишется буква **ө?**
1) көчл..., т...ньяк, б...лем
2) к...ндез, ...чпочмак, г...мбә
3) дөр...с, ч...гендер, х...змәт
4) ...лгеч, к...ләм, кар б...ртеге

6. Какое падежное окончание необходимо вставить вместо многоточия? ***Без иртәгә дусларыбыз... бәйрәм белән котларга барабыз***.
1) – га
2) – ны
3) – да
4) – дан

7. Какое слово во множественном числе употреблено неправильно?
1) белемләр
2) дәреслекләр
3) үләннәр
4) сәхнәләр

8. Найди предложение с ошибкой.
1) Алар баралар.
2) Сез килдегез.
3) Ул укыды.
4) Без яздыбыз.

9. Найди правильный перевод. ***Сто двадцать седьмой –***
1) мең ике йөз җиденче
2) йөз егерме җиде
3) бер йөз егерме җидешәр
4) йөз егерме җиденче

10. Найди предложение с грамматической ошибкой.
1) Минеке китап бик кызык.
2) Бездә Сабантуйлар матур уза.
3) Балалар качышлы уйнарга яраталар.
4) Башкалабыз бик чиста һәм матур.

II часть

Прочитай текст. Определи, какие из приведенных утверждений 11-15 соответсвуют содержанию текста (1), какие не соответствуют (2). Ответы нужно записать на бланке ответов справа от каждого номера задания.

Бакчачы бабай Чулпанга бер алма бирде. Ул бик матур һәм хуш исле иде. Чулпанның алманы ашыйсы килде. Дәрес әзерләгәндә, Чулпан гел алмага карап утырды. Менә ул дәресләрен әзерләп бетерде. Тиз генә киенеп, дуслары янына китте.

— Дусларым, тыңлагыз әле! – диде Чулпан. – Хәзер мин сезгә бер табышмак әйтәм:
Түм-түгәрәк, тупмы әллә?
Бакчаларда юкмы әллә?
Балдан татлыдыр тәме.
Бу нәрсә?

— Алма, дип кычкырдылар дуслары.

Балалар алманы бергә ашадылар. Аларга бик күңелле булды.

11. Чулпан дәресләрен әзерләп утыра.
1) соответствует тексту 2) не соответствует тексту

12. Аны дуслары алма белән сыйлады.
1) соответствует тексту 2) не соответствует тексту

13. Чулпан дәресләрен әзерләп бетерде дә урамга чыгып китте.
1) соответствует тексту 2) не соответствует тексту

14. Чулпан дусларына китап турында табышмак әйтте.
1) соответствует тексту 2) не соответствует тексту

15. Чулпан дусларын алма белән сыйлады.
соответствует тексту 2) не соответствует тексту

IV сыйныф (24 нче код)

БИРЕМНӘР БҮЛЕНЕШЕ

№	Биремнең эштәге билгеләнеше	Эчтәлекнең тикшерелә торган элементлары	Эшләнгән бирем өчен куелган иң югары балл
1	1	Лексика	1
2	2	Лексика	1
3	3	Лексика	1
4	4	синтаксис	1
5	5	орфография	1
6	6	Морфология	1
7	7	Морфология	1
8	8	Морфология	1
9	9	Морфология	1
10	10	Морфология	1
1	11	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
2	12	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
3	13	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
4	14	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
5	15	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2

I часть

На выполнение работы дается 45 минут.

Тебе встретятся задания разной сложности. На задания нужно выбрать ответ из четырех предложенных.

Перед тем как написать ответ в бланк, хорошенько подумай, не торопись! Если напишешь ошибочный ответ, аккуратно зачеркни предыдущий и напиши рядом новый.

Желаем удачи!

1. Найди лишнее слово.

1) ашханә

2) дарухanə
3) дәфтәр
4) китапханә

2. Найди слово, противоположное по значению. ***Җылы*** -

1) яхшы
2) иске
3) салкын
4) эссе

3. Найди слово, близкое по значению (синоним). ***Салкын*** -

1) кышкы
2) суык
3) тар
4) матур

4. Подбери подходящее по смыслу слово. ***Укытучы ... .***

1) укыта
2) укый
3) ясый
4) дәвалый

5. Найди правильный перевод. ***Кап-кара –***

1) черный-черный
2) слишком черный
3) черноватый
4) почернел

6. Найди слово, отвещающее на вопрос ***нәрсә?***

1) табиб
2) рәссам
3) сеңел
4) песи

7. Найди слово, отвещающее на вопрос ***нинди***?

1) тиз
2) мисал
3) такта
4) тәмле

8. Найди слово, отвещающее на вопрос ***нишләмәскә?***

1) барырга
2) кайтмый
3) тор
4) язмаска

9. Найди правильный перевод. *В пенале два карандаша, пять ручек.*

1) Пеналда ике карандаш, биш ручкалар.
2) Пеналда ике карандашлар, биш ручка.
3) Пеналда ике карандаш, биш ручка.
4) Пеналда карандаш -ике, ручка –биш.

10. Найди предложение с грамматической ошибкой.

1) Алина сабын юына.
2) Ул эшкә китте.
3) Дәү әни аш пешерә.
4) Балалар шигырь сөйли.

11. В класс пришел новый ученик. Как он будет с вами знакомиться?
1) Тыныч йокы.
2) Тәмле булсын.
3) Хәлләр ничек?
4) Таныш булыйк.

12. Попроси Алию помочь тебе сделать уроки. Напиши.
1) Алия, дәресләреңне әзерлә.
2) Алия дәресләреңне әзерләдеңме?
3) Алия минем дәресләрем әзер.
4) Алия, миңа дәресләремне әзерләргә булыш әле?

13. Тебе хочется узнать с кем сидит Лилия. Как ты спросишь?
1) Син кайсы партада утырасың?
2) Ул кем?
3) Син кайда утырасың?
4) Син кем белән утырасың?

14. В каком ряду расположены слова, характеризующие осень?
1) эссе, яшел, чәчәкле, җилле
2) салкынча, болытлы, сары, алтын
3) матур, күңелле, яхшы, рәхәт
4) яңгырлы, салкын, буранлы, карлы

15. В какой последовательности нужно расставить предложения, чтобы получился текст.
А) Кар астыннан тычкан тота.
Ә) Аның туны кызгылт төстә.
Б) Төлке – урман җәнлеге.
В) Төлке кышын йокламый.
1) А,В, Б, Ә
2) Б, В, Ә, А
3) Б, Ә, В, А
4) А, Б, Ә, В

<u>VI сыйныф</u>

VI сыйныф (21 нче код)

БИРЕМНӘР БҮЛЕНЕШЕ

Бирем	Бүлек	Биремнәрнең эчтәлеге
1	Фонетика	Аваз һәм хәреф
2	Фонетика	Сузык авазлар

3	Орфография	Ь һәм ъ билгеләренең язылышы. Һ, ң хәреве
4	Лексикология	Сүзнең мәгънәсе. Сүзнең лексик мәгънәсе. Антонимнар. Омонимнар.
5	Лексикология	Кулланылыш ягыннан сүзлек составы.Фразеологик әйтелмәләр.
6	Морфемика һәм сүз ясалышы	Сүзләрнең ясалыш буенча төрләре.
7	Морфемика һәм сүз ясалышы	Сүзләрнең ясалыш буенчатөрләре.
8	Морфемика һәм сүз ясалышы	Сүзләрнең ясалу ысуллары. Сүзләрнең ясалыш буенча төрләре.
9	Морфемика һәм сүз ясалышы	Сүзләрнең ясалу ысуллары. Кушымчалар һәм аларның төрләре .
10	Морфемика һәм сүз ясалышы	Сүзләрнең ясалышы һәм төзелеше. Кушымчалар һәм аларның төрләре.
11	Морфемика һәм сүз ясалышы	Сүзләрнең ясалышы һәм төзелеше. Кушымчалар һәм аларның төрләре
12	Морфология	Сүз төркемнәрен тикшерү.
13	Морфология	Сүз төркемнәрен тикшерү.
14	Морфология	Сүз төркемнәрентикшерү.
15	Синтаксис	Әйтү максаты буенча җөмлә төрләрен аеру. Җөмлә кисәкләрен билгеләү. Җыйнак һәм җәенке җөмләләр.
16	Синтаксис	Җөмлә төрләре. Җөмлә кисәкләрен билгеләү.
17	Синтаксис	Җөмлә кисәкләрен билгеләү.
18	Морфология	Сүз төркемнәрен тикшерү.
19	Морфология	Сүз төркемнәрен тикшерү.
20	Орфография	Сүзләрнең әйтелеше язылышыбелән туры килмәгән очракларны билгеләү. Авазларны билгеләү.

Эшне башкару өчен күрсәтмә

Татар теленнән биремнәрне башкаруга 45 минут вакыт бирелә. Тәкъдим ителгән эш 2 өлештән тора.

Беренче өлеш 16 биремне үз эченә ала (1-16), сез алар арасыннан дөрес дип уйлаган бер җавапны сайлап алырга тиеш. Икенче өлеш 4 биремнән (17-20) тора. Әлеге биремнәр текстка бәйле рәвештә башкарыла. Аларга җавапны сез мөстәкыйль рәвештә формалаштырырга һәм язып куярга тиешсез.

Биремнәрне тәкъдим ителгән тәртиптә үтәгез. Аларны үтәү барышында

сезнең өчен кыенлык тудырганнары килеп чыкса, әлеге биремне калдырып торып, алдагыларына күчәргә киңәш итәбез. Сез бу биремнәргә, вакытыгыз калган очракта, кабат әйләнеп кайта алачаксыз.

I өлеш

1. Кайсы төркемдә **аваз һәм хәреф саны** туры килә?
1) өчен, ат, янәшә
2) гадәт, Агыйдел, сәнгать
3) ямь, дәвер, әһәмият
4) ватык, кагыйдә, гомер

2.Васыять сүзендә нинди сузык авазлар бар?
1) а, и, ә
2) а, ы я
3) а, ы, е
4) а, ы, э

3. Кайсы төркемдәге сүзләрдә күпнокталар урынына **Ң хәрефе** языла?
1) мә...ге, ти...ләү, иртә...ге
2) боры...гы, ди...гез, тә...кә
3) бәрә...ге, ши...гән, я...гырау
4) ә...кәй, у...ган, я...гыр

4. Түбәндәге мисалларда сүзләр үзара **антоним** булган вариантларны күрсәтегез.
1) тагын, яңадан, арт, ал
2) күңел, җан, әҗәт, хаҗәт
3) ару, талчыгу, матур, ямьсез
4) дус, дошман, биек, тәбәнәк

5. Кайсы пунктта **фразеологик берәмлекләр рәте** бирелгән?
1) колак торгызу, акылга утыру
2) белем иясе, кычкырып җибәрү
3) тау куышы, миләш яфрагы
4) ватык көзге, авыз турсайту

6.Миләш чыпчыгы, үги ана яфрагы, тавыш бирү сүзләре сүз ясалышының кайсы ысулы буенча ясалганнар?
1) сүзләрне кыскарту юлы белән
2) сүзгә кушымчалар өстәү юлы белән
3) сүзләрне тезү ысулы белән
4) болар сүзтезмәләр

7.Ясалма сүзләр кайсы төркемдә?
1) сәхнә, күңел
2) язмыш, үлем
3) тана, ихтимал
4) гыйбрәт, тамаша

8.Сыйфат ясагыч кушымчалар кайсы төркемдә бирелгән?
1) -тын/-тен, -лап/-ләп

2) -ымта/-емтә, -гар/-гәр
3) -ләтә/-лата, -лаш/-ләш
4) -сыл/-сел, -ык/-ек

9.Бәйләгеч кушымчалар кайсы рәттә күрсәтегез?
1) -ның, -нең, -га, -гә, -дан, -дән
2) -лык, -лек, -ла, -лә, -чы, -че
3) -дай, -дәй, -ча, -чә, -лап, -ләп
4) -ган, -гән, -ты, -те, -ачак, -әчәк

10. Кайсы сүз **тамыр, сүз ясагыч һәм бәйләгеч кушымчалар**дан тора?
1) яшьлек
2) утынлыкта
3) киләчәк
4) баручы

11. Сыйфат ясалу тибына керә торган ысуллар кайсы төркемдә бирелгән?
1) уйланма, зурлама
2) кайгырма, тавышланма
3) юллама, кабартма
4) ясалма, чагыштырма

12. Җөмләдә аерып бирелгән исемнең килешен билгеләгез. *Гариф карышмады, тагын **баракка** китте.*
1) чыгыш килеше
2) юнәлеш килеше
3) төшем килеше
4) урын-вакыт килеше

13.Минем алмашлыгының төркемчәсе -
1) күрсәтү алмашлыгы
2) зат алмашлыгы
3) тартым алмашлыгы
4) билгеләү алмашлыгы

14.Билгесез үткән заман хикәя фигыль кушымчаларын күрсәтегез.
1) –ды, -де, -ты, -те
2) –ган, -гән, -кан, -кән
3) –ганчы, -гәнче, -канчы, -кәнче
4) –кач, -кәч, -гач, гәч.

15. Әйтү максаты ягыннан җөмләнең төрен билгеләгез. – *Җыеп ал!*
1) хикәя
2) сорау
3) боеру
4) тойгылы

16. *Дуслары **ялварса да**, ул кайтмады.* җөмләсендә аерып бирелгән сүз:
1) аергыч
2) хәл
3) тәмамлык
4) хәбәр

II өлеш

Әлеге өлештәге биремнәргә җавапны җавап бланкына бирем санынннан уң якка беренче шакмактан башлап языгыз. Һәр хәреф яки цифрны аерым шакмакка языгыз. Сүзләр яки цифрлар, санап үтелгәндә, аерым шакмакка куелган өтерләр белән аерыла. Җавапларны язганда буш шакмаклар калдырырга кирәкми.

Гомер узган саен күрәм: начар мин,
*Язгыгым белеп **язмыштан** качалмыйм.*

17. Аерып бирелгән сүз җөмләнең нинди кисәге булып тора?
18.Белеп фигыленең төркемчәсен языгыз.
19. Бирелгән җөмләдән алмашлыкны күчереп языгыз.
20.Язгыгым сүзендә ничә аваз бар?

VI сыйныф (22 нче код)

БИРЕМНӘР БҮЛЕНЕШЕ

№	Биремнең эштәге билгеләнеше	Эчтәлекнең тикшерелә торган элементлары	Эшләнгән бирем өчен куелган иң югары балл
1	A1	Фонетика	1
2	A2	Орфография	1
3	A3	Орфография	1
4	A4	Лексика	1
5	A5	Сүз ясалышы	1
6	A6	Морфология	1
7	A7	Синтаксис	1
	A8	Фонетика	3
	A9	Орфоэпия	3
	A10	Морфология	3
8	B1	Морфология	2
9	B2	Синтаксис	2
1	B3	Лексика	2
1	B4	Морфология	2
1	B5	Тел нормасы	2

Эшне башкару өчен күрсәтмә
Татар теленнән биремнәрне башкаруга 45 минут вакыт бирелә. Тәкъдим ителгән эш 2 өлештән тора.
Беренче өлеш 10 биремне үз эченә ала (1-10), сез алар арасыннан дөрес дип уйлаган бер җавапны сайлап алырга тиеш. Икенче өлеш 5 биремнән (11-15) тора. Аларга җавапны сез мөстәкыйль рәвештә формалаштырырга һәм язып

куярга тиешсез.
Биремнәрне тәкъдим ителгән тәртиптә үтәгез. Аларны үтәү барышында сезнең өчен кыенлык тудырганнары килеп чыкса, әлеге биремне калдырып торып, алдагыларына күчәргә киңәш итәбез. Сез бу биремнәргә, вакытыгыз калган очракта, кабат әйләнеп кайта алачаксыз.

I өлеш

1. Кайсы рәттә саңгырау тартык бирелгән?
1) [ф]
2) [ж]
3) [н]
4) [д]

2. Кайсы рәттә күп нокталар урынына һ хәрефе язылырга тиеш?
1) пө...тә
2) ...ат
3) зин...ар
4) тари...

3. Кайсы төркемдәге сүзләр баш хәрефтән язылырга тиеш?
1) карабодай, кукуруз, тары
2) дию, фәрештә, елан
3) илгизәр, алсу, булат
4) сәнгать, мәдәният, илһам

4. *Санау* сүзенең синонимын табыгыз.
1) исәпләү
2) санламау
3) уңай
4) урнашу

5. Кайсы рәттә парлы сүз бирелгән?
1) тимераяк
2) исәп-хисап
3) баян
4) җир җиләге

6. Кайсы тартымлы исем IIзат күплек санда, урын-вакыт килешендә килгән?
1) башымның
2) көндәлегемне
3) песиләреңә
4) танышыгызда

7. Кайсы рәттә фигыль сүзтезмә бирелгән?
1) кибеттән кайту
2) тар юл
3) карт имән
4) ерак ил

8. Кайсы рәттәге сүздә ирен гармониясе күзәтелә?

1) көньяк
2) кочак
3) төбәк
4) борылыш

9. Кайсы рәттәге сүзләрдә [в] авазы ишетелә?

1) ватан
2) ваза
3) чикләвек
4)вак

10. Күрсәтү алмашлыгы кулланылган җөмләне билгеләгез.

1) Минем дәрес хәзерлисем бар.
2) Без булдырабыз!
3) Аның вакыты юк.
4) Әнә аларның йорт урыннары!

II өлеш

Әлеге өлештәге биремнәргә җавапны җавап бланкына бирем саныннан уң якка беренче шакмактан башлап языгыз. Һәр хәреф яки цифрны аерым шакмакка языгыз. Сүзләр яки цифрлар, санап үтелгәндә, аерым шакмакка куелган өтерләр белән аерыла. Җавапларны язганда буш шакмаклар калдырырга кирәкми.

Текстны укыгыз һәм биремнәрне башкарыгыз.

1) Әле кайчан гына ямь-яшел җәй иде, ә хәзер дөнья тынды. 2) Көз килде дә каен яфракларын сап-сары буяуга манды. 3) Сары яфраклар җиргә коела башлады. 4) Бу көннәрдә кошлар җылы якларга китеп бардылар. 5) Каен агачы да яп-ялангач булып калды. 6) Аңа бик салкын булыр инде. 7) Әмма борчылмыйм. 8) Менә атна-ун көн узар. 9) Ак тунын-бишмәтен кигән Кыш бабай да килеп җитәр. (Ф.Шәйдуллин)

11. Өзекне укыгыз. Кайсы җөмләләрдә артыклык дәрәҗәсендәге сыйфатлар кулланыла? Җөмләләрнең санын арта бару тәртибендә күрсәтегез.

12. Кайсы җөмләләрдә парлы сүзләр кулланыла. Җөмләләрнең санын арта бару тәртибендә күрсәтегез.

13. 1 нче җөмләдән гарәп алынмасын күчереп алыгыз.

14. 1 нче җөмләнең үткән заман хикәя фигылен күчереп алыгыз.

15. 5 нче җөмләдәге *каен* сүзен русчага тәрҗемә итегез.

VI сыйныф (23 нче код)

БИРЕМНӘР БҮЛЕНЕШЕ

Бирем	Эчтәлекнең тикшерелә торган	Эшләнгән бирем өчен

	элементлары	куелган иң югары балл
1	Фонетика. Алфавит	1
2	Орфография	1
3	Лексика	1
4	Лексика. Тәрҗемә	1
5	Морфология. Сүз ясалышы	1
6	Морфология	1
7	Морфология	1
8	Морфология	1
9	Морфология	1
10	Синтаксис	1
11	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
12	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
13	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
14	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
15	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2

На выполнение работы дается 45 минут.

Тебе встретятся задания разной сложности. На одни задания нужно выбрать ответ из четырех предложенных и обвести цифру, соответствующую этому ответу (1–10). Отвечая на другие задания, нужно определить, какие из приведенных утверждений 11-15 соответствуют содержанию текста.

Перед тем как написать ответ, хорошенько подумай, не торопись! Если напишешь ошибочный ответ, аккуратно зачеркни предыдущий и напиши рядом новый.

Желаем удачи!

I часть

1. В каком ряду названия городов расположены в алфавитном порядке?

1) Әлмәт, Мәскәү, Алабуга, Яр Чаллы, Түбән Новгород
2) Алабуга,Яр Чаллы, Мәскәү, Түбән Новгород,Әлмәт
3) Алабуга, Әлмәт, Мәскәү, Түбән Новгород, Яр Чаллы
4) Әлмәт, Алабуга, Мәскәү, Яр Чаллы, Түбән Новгород

2. В каких предложениях вместо многоточия пишется ***ь***?

А) Дәрестә без мондый төр мәс...әләләрне чишәргә өйрәндек.
Ә) Әл... фия һәр эшне тырышып эшли.
Б) Тукайның шиг...ри әсәрләрен без бик яратып укыдык.
В) Дөн...яда биш меңнән артык тел бар.

1) А, В 2) А, Ә

3) Ә, Б 4) А, Б

3. Укажите лишнее слово в ряду синонимов.

1) зирәк 2) тапкыр 3) үткен 4) ачы

4. Найди правильный перевод. ***Укучыга укытучыны күрергә кирәк иде.***

1) Ученику нужно было увидеть учителя.
2) Ученик должен был увидить учителя.
3) Учителю захотелось увидеть ученика.
4) Ученику нужно будет увидеть учителя.

5. В каком слове допущена ошибка при словообразовании ?

1) дуслык
2) комлы
3) кибетче
4) усалчы

6. Какое окончание образует новое слово***? җыр...***

1) – лар
2) –га
3) – да
4) – чы

7. Какое окончание необходимо вставить вместо многоточия?

Г. Камал театры сәхнәсе... талантлы артистлар уйный.

1) – нә
2) – ндә
3) – н
4) – дә

8. Выбери подходящее по смыслу прилагательное**... *композитор***

1) биек
2) сай
3) ерак
4) талантлы

9. Выбери предложение с собирательным числительным.

1) Подъездда берәү бик кычкырып сөйләшә.
2) Җиде кат үлчә, бер кат кис.
3) Бүген дәрестә ун укучы булмады.
4) Мин бу кешене беренче тапкыр күрәм.

10. В какой последовательности нужно расставить предложения, чтобы получился текст?

А) Мәктәпкә беренче мәртәбә баручылар өчен бу көн бигрәк тә истәлекле.
Ә) Беренче сентябрьдә укулар башлана.
Б) Аларны мәктәптә беренче укытучылары каршы ала.
В) Җәйге каникулдан соң, укучылар яраткан мәктәпләренә җыела.

1) Б, Ә, А, В
2) Ә, Б, А, В
3) Ә, А, В, Б
4) Ә, В, А, Б

II часть

Прочитай текст. Определи, какие из приведенных утверждений 11-15 соответсвуют содержанию текста (1), какие не соответствуют (2). Ответы нужно записать на бланке ответов справа от каждого номера задания.

Бүләк кемгә

Бервакыт Кояш Көзне, Кышны, Язны һәм Җәйне чакырган.

— Сезнең кайсыгыз матуррак, кайсыгыз күп эшли? Шуңа йолдызлар бүләк итәм.

— Үзегез яхшы беләсез: мин дөньяны сары төскә буядым, уңышларны җыеп алдым, кошларны җылы якка озаттым, балаларны мәктәпкә чакырдым. Бүләк миңа тиеш! – дигән Көз.

— Мин дә күп эшләдем, – дигән Яз. Мин булганда, карлар эреде, кошлар кайтты, агачлар яфрак ярды, чәчәкләр үсте.

— Иң матуры, иң тырышы – мин, дигән Җәй. Мин чәчәкләр, җимешләр үстерәм.

— Мин дә матур. Җир өстен ап-ак итәм. Җирне ял иттерәм. Балалар чаңгы, чана шуа, – дигән Кыш.

— Кояш барысын да тыңлаган. Бүләкне беркемгә дә бирмәгән. Йолдызларны күккә җибәргән.

11. Кояш йолдызларны кунакка чакырган.
1) соответствует тексту 2) не соответствует тексту
12. Башта Җәй мактанган.
1) соответствует тексту 2) не соответствует тексту
13. Кыш барысын да тыныч кына тыңлаган.
1) соответствует тексту 2) не соответствует тексту
14. Көз үзе турында бик матур итеп сөйләгән.
1) соответствует тексту 2) не соответствует тексту
15. Кояш көзгә дә, язга да, җәйгә дә, кышка да бирми йолдызларны.
соответствует тексту 2) не соответствует тексту

VI сыйныф (24 нче код)
БИРЕМНӘР БҮЛЕНЕШЕ

№	Биремнең эштәге билгеләнеше	Эчтәлекнең тикшерелә торган элементлары	Эшләнгән бирем өчен куелган иң югары балл
1	1	Фонетика	1
2	2	Лексика	1
3	3	Лексика	1
4	4	Морфология	1
5	5	Морфология	1

6	6	Морфология	1
7	7	Морфология	1
8	8	Морфология	1
9	9	Морфология	1
10	10	Синтаксис	1
1	11	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
2	12	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
3	13	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
4	14	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
5	15	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2

На выполнение работы дается 45 минут.

Тебе встретятся задания разной сложности. На задания нужно выбрать ответ из четырех предложенных.

Перед тем как написать ответ в бланк, хорошенько подумай, не торопись! Если напишешь ошибочный ответ, аккуратно зачеркни предыдущий и напиши рядом новый.

Желаем удачи!

11. В каком слове слова расположены в алфавитном порядке?
5) атна, көн, ел, тәүлек
6) атна, ел, көн, тәүлек
7) ел, көн, атна, тәүлек
8) көн, ел, тәүлек, атна

12. Какое из данных слов является синонимом к слову **тәрбияле**?
1) эшчән 2) тырыш 3) тәртипле 4) акыллы

13. Найди неправильный перевод слова.
5) алырга - брать

6) бирергә - отдать
7) ашарга -пить
8) җырларга - петь

14. Какое падежное окончание необходимо вставить вместо многоточия?

Без иртәгә апа... бәйрәм белән котларга барабыз.

1) -га
2) – да
3) –ны
4) – ның

15. Какое слово во множественном числе употреблено неправильно?

1) дәреслекләр
2) белемләр
3) сызыклар
4) елгалар

16. Найдите правильный перевод. ***ваш сад -***

1) бакчабыз
2) бакчасыгыз
3) бакчагыз
4) бакчаларыгыз

17. Найди ошибочное словосочетание.

1) синең апаңа
2) минем башыма
3) аларның өйләребездә
4) синең дустыңны

18. Где допущена ошибка?

1) кап-кара
2) зәм-зәңгәр
3) ямь –яшел
4) ап-ак

19. Какое окончание необходимо вставить вместо многоточия?

Дүшәмбе – атнаның бер ... көне.

5) – нчы
6) – че
7) –нче
8) – енче

20. Найди грамматически правильное продолжение предложения.

Ул килгәндә, ...

1) мин урамда идем.
2) мин күрмәдем.
3) без белгәнбез.
4) сез белергә.

11. Скажи сестре, что на красный свет переходить нельзя. Выбери правильную форму.

5) Кызыл ут янганда, урамны чыгарга тиеш.

6) Кызыл ут янганда, урамны чыгарга яратам.
7) Кызыл ут янганда, урамны чыгарга кирәкми.
8) Кызыл ут янганда, урамны чыгарга ярамый.

12. В какой последовательности необходимо поставить выражения, чтобы получилось предложение.

А) яратам

Ә) белән

Б) аралашырга

В) кешеләр

1) В, Ә, Б, А
2) В, А, Ә, Б
3) А, В, Б, Ә
4) Б, Ә, В, А

13. Какой формой ты обратишься к своему учителю?

1) якыным
2) кадерлем
3) хөрмәтле
4) акыллым

14. В каком ряду расположены слова, характеризующие положительныекачества человека?

5) салкын, йомшак, усал, ялгыз
6) тырыш, акыллы, гадел, эшчән
7) кыска, озын, ерак, якты
8) чиста, сылу, авыр, аралашучан

15. В какой последовательности нужно расставить предложения, чтобы получился текст.

А) Беркөнне Наил дә су коенырга безнең белән барды.

Ә) Җәйге эссе көн, җил бөтенләй юк.

Б) Ул чишенде, суга сикерде дә йөзеп китте.

В) Менә шундый вакытта без су коенырга яратабыз.

1) А, В, Б, Ә
2) Б, В, Ә, А
3) Ә, В, А, Б
4) А, Б, Ә, В

<u>VIII сыйныф</u>

VIII сыйныф (21 нче код)

БИРЕМНӘР БҮЛЕНЕШЕ

Бирем	Бүлек	Биремнәрнең эчтәлеге
1	Фонетика	Аваз һәм хәреф.
2	Фонетика	Сузык авазлар.
3	Фонетика	Сузык авазлар.
4	Фонетика	Сузык авазлар.

5	Фонетика	Аваз һәм хәреф.
6	Морфемика һәм сүз ясалышы	Сүзнең мәгънәле кисәкләре.
7	Морфология	Сүз төркемнәрен тикшерү.
8	Морфология	Сүз төркемнәрен тикшерү.
9	Морфология	Сүз төркемнәрен тикшерү.
10	Морфология	Сүз төркемнәрен тикшерү.
11	Морфология	Сүз төркемнәрен тикшерү.
12	Синтаксис	Әйтү максаты буенча җөмлә төрләрен аеру. Җөмлә кисәкләрен билгеләү. Җыйнак һәм җәенке җөмләләр.
13	Синтаксис	Җөмлә төрләрен билгәләү. Җөмлә кисәкләрен билгеләү.
14	Синтаксис	Җөмлә төрләрен билгәләү.
15	Синтаксис	Җөмлә төрләрен билгәләү.Җөмлә кисәкләрен билгеләү.
16	Синтаксис	Җөмлә төрләрен билгәләү.Җөмлә кисәкләрен билгеләү.
17	Лексикология	Синонимнар. Онтонимнар. Омонимнар. Фразеологик әйтелмәләр.
18	Синтаксис	Җөмлә кисәкләрен билгеләү.
19	Морфология	Сүз төркемнәрен билгеләү.
20	Морфология	Сүз төркемнәрен тикшерү.

Эшне башкару өчен күрсәтмә

Татар теленнән биремнәрнебашкаруга 45 минут вакыт бирелә. Тәкъдим ителгән эш 2 өлештән тора.

Беренче өлеш 15 биремне үз эченә ала (1-15), сез алар арасыннан дөрес дип уйлаган бер җавапны сайлап алырга тиеш. Икенче өлеш 4 биремнән (16-20) тора. Әлеге биремнәр текстка бәйле рәвештә башкарыла. Аларга җавапны сез мөстәкыйль рәвештә формалаштырырга һәм язып куярга тиешсез.

Биремнәрне тәкъдим ителгән тәртиптә үтәгез. Аларны үтәү барышында сезнең өчен кыенлык тудырганнары килеп чыкса, әлеге биремне калдырып торып, алдагыларына күчәргә киңәш итәбез. Сез бу биремнәргә, вакытыгыз калган очракта, кабат әйләнеп кайта алачаксыз.

I өлеш

1. Әлеге билгеләмәгә кайсы **тартык авазы** туры килә: тел арты, яңгырау

1) [г]
2) [к]

3) [д]
4) [з]

2. **Ирен гармониясе** булган очракны билгеләгез.
1) бөтен, болыт, колын
2) бардылар, килде, сорады
3) төньяк, сиңа, фабрика
4) риза, машина, сөлге

3. **[И] сузыгына** дөрес билгеләмәне бирегез.
1) нечкә, иренләшмәгән, кыска сузык аваз
2) калын, иренләшмәгән, озын сузык аваз
3) калын, иренләшкән, озын сузык аваз
4) нечкә, иренләшмәгән, озык сузык аваз

4. **Редукция** – ул
1) авазларның охшашлануы
2) сузыкларның кыскаруы яки төшеп калуы
3) әйтелеше охшаш яки якын булган ике аваздан төрле авазлар барлыкка килү
4) сузык авазларның сүз эчендә бер-берсенә охшашлануы

5. Кайсы төркемдә аваз һәм хәреф саны туры килә?
1) катгый, җәмгыять,гомер
2) гаҗәп, ятим, дәвам
3) ягъни, япь-яшь, хөкүмәт
4) васыять, Вагыйз, дәва

6. **Кабатланмас** сүзенең дөрес итеп морфемаларга бүленешен күрсәтегез.
1) Кабат-лан-мас
2) Каб-ат-лан-мас
3) Кабат-ла-н-мас
4) Кабатлан-мас

7. **Аша, кебек, саен, кадәр** сүзләре:
1) бәйлек
2) бәйлек сүзләр
3) теркәгечләр
4) хәбәрлек сүзләр

8. Кайсы төркемдә **җыючы теркәгечләр** бирелгән?
1) ягъни, гүя, ки
2) әле-әле, яки, я
3) янә, тагы, вә
4) белән, буенча, өчен

9. Кеше һәм башка җан ияләре чыгарган авазларга, шулай ук төрле предметлар һәм табигать күренешләренең тавышларына охшатып ясалган сүзләр -
1) ымлыклар
2) модаль сүзләр
3) теркәгечләр
4) аваз ияртемнәре

10. **Сәбәп-максат рәвешләре** кайсы рәттә язылган?
1) әрәмгә, юри, бушка
2) бераз, гаять, кичен
3) якын, биектә, берьюлы
4) тиздән, соң, бөтенләй

11. *Айлык хезмәт хакы – егерме биш мең сум.* Бу җөмләдәге сан -
1) чама саны
2) тәртип саны
3) җыю саны
4) микъдар саны

12. **Әйтү максаты ягыннан җөмләнең** төрен бигеләгез: *Тукта!*
1) тойгылы җөмлә
2) боерык җөмлә
3) хикәя җөмлә
4) сорау җөмлә

13**. Җөмләнең төрен** билгеләгез: *Әһә!*
1) исем җөмлә
2) сүз җөмлә
3) фигыль җөмлә
4) ким җөмлә

14.**Җөмләнең төрен** билгеләгез: *Аларны киртә белән әйләндереп алганнар...*
1) бер составлы билгесез үтәүчеле
2) бер составлы билгеле үтәүчеле
3) гомуми үтәүчеле
4) үтәүчесез

15. *Син килүгә мин шатмын. Син килүгә, бу мәсьәләне хәл итәрбез. Син килгәнгә, ул аптырап калды***.** Бу җөмләләрнең мәгънә төрләре буенча урнашу тәртибе түбәндәгечә:
1) вакыт җөмлә, максат җөмлә, шарт җөмлә;
2) тәмамлык җөмлә, вакыт җөмлә, сәбәп җөмлә;
3) тәмамлык җөмлә, вакыт җөмлә, максат җөмлә;
4) тәмамлык җөмлә, күләм җөмлә, сәбәп җөмлә.

II өлеш

Әлеге өлештәге биремнәргә җавапны җавап бланкына бирем санынnан уң якка беренче шакмактан башлап языгыз. Һәр хәреф яки цифрны аерым шакмакка языгыз. Сүзләр яки цифрлар, санап үтелгәндә, аерым шакмакка куелган өтерләр белән аерыла. Җавапларны язганда буш шакмаклар калдырырга кирәкми.

*Бер генә **мәҗлес** тә, бер генә **тантана** да гармуннан башка узмый иде.*

16. Җөмләдәге хәбәрне күрсәтегез.
17. Җөмләдәге синонимнарны табып, күчереп языгыз.

18. Билгеләнгән сүзләр җөмләнең нинди кисәге?
19. **Генә** сүзе кайсы сүз төркеменә карый?
20. **Гармуннан**сүзнең килешен билгеләгез.

VIII сыйныф (22 нче код)

БИРЕМНӘР БҮЛЕНЕШЕ

Биремнең эштәге билгеләнеше	Эчтәлекнең тикшерелә торган элементлары	Эшләнгән бирем өчен куелган иң югары балл
1	Фонетика	1
2	Орфоэпия	1
3	Орфография	1
4	Лексика. Фразеология	1
5	Морфология	1
6	Морфология	1
7	Синтаксис	1
8	Фонетика	3
9	Фонетика	3
10	Лексика	3
11	Морфология	2
12	Сүз ясалышы	2
13	Лексика. Алынма сүзләр	2
14	Морфология	2
15	Тел нормасы. Тәрҗемә	2

Эшне башкару өчен күрсәтмә

Татар теленнән биремнәрнебашкаруга 45 минут вакыт бирелә. Тәкъдим ителгән эш 2 өлештән тора.

Беренче өлеш 7 биремне үз эченә ала (1-10), сез алар арасыннан дөрес дип уйлаган бер җавапнысайлап алырга тиеш. Икенче өлеш 5 биремнән (11-15) тора. Аларга җавапны сез мөстәкыйль рәвештә формалаштырырга һәм язып куярга тиешсез.

Биремнәрне тәкъдим ителгән тәртиптә үтәгез. Аларны үтәү барышында сезнең өчен кыенлык тудырганнары килеп чыкса, әлеге биремне калдырып торып, алдагыларына күчәргә киңәш итәбез. Сез бу биремнәргә, вакытыгыз калган очракта, кабат әйләнеп кайта алачаксыз.

I өлеш

1. ***Табигать*** **сүзенең транскрипциясе дөрес күрсәтелгән җавапны билгеләгез.**

1) [та^{о}бигъәт]

2) [та°бигъат]
3) [тәбигъәт]
4) [та°бигәт]

2. *Тәэсир, тәэмин* сүзләрендәге э хәрефе кайсы авазны белдерә?
1) [й]
2) [э]
3) [,]
4) [и]

3. Кайсы сүз дөрес язылмаган?
1) соры
2) бөтен
3) сыпыр
4) өмөт

4. “*Башы күккә тию*” фразеологизмының дөрес мәгънәсен билгеләгез.
1) сикерү
2) тоту
3) шатлану
4) йөгерү

5.Кайсы рәттә юнәлеш килешендәге исем кулланылган мәкаль бирелгән?
1) Өлкәннәргә хөрмәт – үзеңә хөрмәт.
2) Олыласаң олыны, олыларлар үзеңне.
3) Күмәк эш – күңелле эш.
4) Тыйнаклык кешене бизи.

6.Кайсы рәттә киләчәк заман хикәя фигыль бирелгән?
1) җиткәч
2) барачак
3) килергә
4) ашаса

7. Тиңдәш кисәкләр булган җөмләне билгеләгез.
1) Казан елгасы өстендә акрын гына йомшак, җылы җил исә.
2) Кояш көн буе сүнмәде.
3) Кызыл таллар бөреләрен ачты.
4) Алар туган якларын сагынып кайтканнар.

8. Яңгырау тартыкларны билгеләгез.
1) [т]
2) [х]
3) [ж]
4) [ч]

9. Тел белеменең фонетика бүлегендә кайсылары өйрәнелә?
1) орфоэпия
2) фразеология
3) морфема
4) неологизмнар

10. *Ачулану*сүзенең синонимнарын билгеләгез.

1) ашыгу
2) үпкәләү
3) кабалану
4) хафалану

II өлеш

Әлеге өлештәге биремнәргә җавапны җавап бланкына бирем санынан уң якка беренче шакмактан башлап языгыз. Һәр хәреф яки цифрны аерым шакмакка языгыз. Сүзләр яки цифрлар, санап үтелгәндә, аерым шакмакка куелган өтерләр белән аерыла. Җавапларны язганда буш шакмаклар калдырырга кирәкми.

Текстны укыгыз һәм биремнәрне башкарыгыз.

1) Хәкимне бу тылсымлы бакча гел үзенә тартып тора.

2) Бүген дә ул өенә йөгерә-чаба кайтып бара иде. 3) Алмаз бабайларның кояш нурында янып-пешеп утыра торган алмаларына тагын күзе төште. 4) Аның шунда ук алма ашыйсы килеп китте. 5) Авызына сулар килде. 6) Ул шып туктады да тирә-ягына карады. 7) Уе – беркем дә күрмәгәндә, бер-ике алма өзеп алу.

8) Хәкимнәрнең үзләренең дә бакчалары бар барын. 9) Тик бакчада алма агачлары юк. (Н.Каштанов)

11. Өзекне укыгыз. Кайсы җөмләләрдә зат алмашлыклары кулланыла? Җөмләләрнең санын арта бару тәртибендә күрсәтегез.
12. Кайсы җөмләләрдә парлы сүзләр кулланыла. Җөмләләрнең санын арта бару тәртибендә күрсәтегез.
13. 1 нче җөмләдән гарәп алынмасын күчереп алыгыз.
14. 9 нчы җөмләдән теркәгечне күчереп алыгыз.
15. 1 нче җөмләдәге *тылсымлы* сүзен русчага тәрҗемә итегез.

VIII сыйныф (23 нче код)

БИРЕМНӘР БҮЛЕНЕШЕ

№	Биремнең эштәге билгеләнеше	Эчтәлекнең тикшерелә торган элементлары	Эшләнгән бирем өчен куелган иң югары балл
1	1	Фонетика	1
2	2	Орфография	1
3	3	Лексика	1
4	4	Синтаксис. Тәрҗемә	1
5	5	Сүз ясалышы	1
6	6	Морфология	1
7	7	Морфология. Тәрҗемә	1

8	8	Синтаксис	1
9	9	Лексика. Текстны аңлау	1
10	10	Синтаксис. Текст	1
11	11	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
12	12	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
13	13	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
14	14	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
15	15	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2

На выполнение работы дается 45 минут.

Тебе встретятся задания разной сложности. На одни задания нужно выбрать ответ из четырех предложенных и обвести цифру, соответствующую этому ответу (1–10). Отвечая на другие задания, нужно определить, какие из приведенных утверждений 11-15 соответствуют содержанию текста.

Перед тем как написать ответ, хорошенько подумай, не торопись! Если напишешь ошибочный ответ, аккуратно зачеркни предыдущий и напиши рядом новый.

Желаем удачи!

I часть

1. В каком слове действует закон сингармонизма?

1) тимераяк
2) кагыйдә
3) бакчачы
4) китап

2. В каких предложениях вместо многоточия пишется **ь**?

А) Аның яш...лек еллары Бөек Ватан сугышы елларына туры килгән.
Ә) Яз көне шәһәрдә яшел...ләндерү эшләре башланды.
Б) Әни бездә өлкәннәргә карата иг... тибарлылык хисләре тәрбияләде.
В) Иртәнге сәгат...ләрдә юлда машиналар бик күп була.

1) А,Ә 2) Ә,Б 3) Б,В 4) А,В

3. Укажите лишнее слово.

1) бернинди 2) һичкем 3) һәркем 4) беркайда

4. Найдите правильный перевод.
Чтобы хорошо учиться, каждый день нужно готовить уроки.
1) Яхшы укучы булыр өчен, дәресләргә көн саен әзерләнергә кирәк.
2) Шул укучы яхшы укый, кем дәресләрен көн саен әзерли.
3) Көн саен дәресләрен хәзерләгән укучы яхшы укый.
4) Яхшы укыр өчен, һәр көн дәресләрне әзерләргә кирәк.
5. Какие это слова по способу образования? ***аккош, ашханә, өчпочмак***
1) кушма 2) тезмә 3) парлы 4) кыскартылма
6. Выберите правильный перевод числительного***в семером.***
1) җиденче 2) җиделәп 3) җидәү 4) җидешәр
7. Найди правильный перевод ***минем дусларым арасында.***
1) из-за моих друзей
2) среди моих друзй
3) за моими друзьями
4) между нашими друзьями
8. В какой последовательности необходимо поставить выражения, чтобы получилось предложение?
А) акыл табылмас
Ә) акыл белән
Б) алтын табылса
В) алтын белән
1) Ә,Б, В, А 2) Б, А, В, Ә 3) А, В, Б, Ә 4) Б, Ә, А, В
9. Найди продолжение предложения. ***Нихәтле тырышсаң, ...***
1) эшеңне эшли алмагансың.
2) без сине очратмадык.
3) көн җылынмады.
4) үзең өчен шулхәтле яхшы.
10. В какой последовательности нужно расставить предложения, чтобы получился текст?
А) Альбатрос очмыйча яши алмый.
Ә) Ул ирек һәм биеклек каһарманы.
Б) Аны читлеккә бикләп куйсаң, ул ирекне сагынып үлә.
В) Гаҗәп кош ул – диңгез альбатросы.
1) Б, Ә, А, В 2) В,Ә, А, Б 3) Ә, А, В, Б 4) Ә, В, А, Б

II часть

Прочитай текст. Определи, какие из приведенных утверждений 11-15 соответсвуют содержанию текста (1), какие не соответствуют (2). Ответы нужно записать на бланке ответов справа от каждого номера задания.

Очрашу

Илдар бүген Булатлар мәктәбенә очрашуга бара.

Ул үзенең мәктәптә укыган елларын исенә төшерде. Аларның мәктәбендә дә шәһәрнең хөрмәтле, танылган кешеләре белән очрашулар була иде. Җиденче класста укыган чакларында , алар генерал Булатов белән очраштылар. Класстагы малайлар аның күкрәгендәге орден һәм медальләрне санап бетерә алмадылар. Генерал аларга ул көнне сугыш турында күп вакыйгалар сөйләде.

Ә Илдарның балаларга сөйләрлек зур батырлыклар эшләгәне юк бит әле. Ул нәрсә сөйләр икән? Шуңа күрә ул үзе турында, ярыштагы җиңүләре турында сөйләмәячәк укучыларга. Ул аларны Менжинский клубына алып барырга һәм шунда Татарстан спортчылары турында сөйләргә булды.

Клубта ул укучыларга милиция органнарында хезмәт итүче танылган спортчылар турында сөйләде.

11. Булатлар мәктәбендә генерал Булатов белән очрашу булды.
2) соответствует тексту 2) не соответствует тексту
12. Генерал Булатовның күкрәгендә орден һәм медальләр искиткеч күп иде.
1) соответствует тексту 2) не соответствует тексту
13. Генерал укучыларга сугыш турында сөйләде.
1) соответствует тексту 2) не соответствует тексту
14. Илдар мәктәптә үзе турында бик кызыклы итеп сөйләде.
1) соответствует тексту 2) не соответствует тексту
15. Илдар укучыларга үзе турында сөйләмәде, башка танылган спортчылар турында сөйләде.
соответствует тексту 2) не соответствует тексту

VIII сыйныф (24 нче код)
БИРЕМНӘР БҮЛЕНЕШЕ

№	Биремнең эштәге билгеләнеше	Эчтәлекнең тикшерелә торган элементлары	Эшләнгән бирем өчен куелган иң югары балл
1	1	Фонетика	1
2	2	Лексика	1
3	3	Лексика	1
4	4	Морфология	1
5	5	Морфология	1
6	6	Морфология	1
7	7	Морфология	1
8	8	Морфология	1
9	9	Морфология	1
10	10	Синтаксис	1
1	11	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2

2	12	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
3	13	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
4	14	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2
5	15	Сөйләм төре буларак текст. Текстның мәгънәви һәм композицион бөтенлеге.	2

На выполнение работы дается 45 минут.

Тебе встретятся задания разной сложности. На задания нужно выбрать ответ из четырех предложенных.

Перед тем как написать ответ в бланк, хорошенько подумай, не торопись! Если напишешь ошибочный ответ, аккуратно зачеркни предыдущий и напиши рядом новый.

Желаем удачи!

1. В каком слове звуков больше, чем букв?
1) кардәш 2) әдәбият 3) дөнья 4) давыл
2. Какое из данных слов является синонимом к слову **башлы**?
2) эшчән
3) тырыш
4) тәртипле
5) акыллы
3. Найди неправильный перевод слова.
1) кызык – забавный
2) туры-прямой
3) киң – узкий
4) зур - большой
4. Какое падежное окончание необходимо вставить вместо многоточия?

Бервакыт Нәни принцның планетасы... бер гүзәл чәчәк үсеп чыга.

1) – га
2) – н
3) –на
4) – нда
5. Какое слово во множественном числе употреблено неправильно?
1) белемнәр
2) киңлекләр
3) балалар
4) тиенләр

6. Найдите правильный перевод. ***их мамы***
1) әниләрегез
2) безнең әниләребез
3) аларның әнисе
4) аларның әниләре
7. Найди ошибочное словосочетание.
1) апамның бакчага
2) аларның өйләренә
3) синең дустыңны
4) безнең әниебезгә
8. Где допущена ошибка?
1) көм-көрән
2) зәп-зәңгәр
3) ямь –яшел
4) ап-ак
9. Какое окончание необходимо вставить вместо многоточия?
Атнада көннәр саны җид... .
1) – нче
2) – шәр
3) – ләп
4) – әү
10. Найди грамматически правильное продолжение предложения.
Җил бераз басылгач кына, ...
1) мин йокларга яттым.
2) без белгәнбез.
3) китапны укырга телим.
4) бераз сораштым.
11. Скажи другу, что хотел бы перед ним извиниться. Выбери правильную форму.
1) Гафу итсен
2) Гафу үтенә ле
3) синең алдыңда гафу үтенергә теләр идем
4) гафу үтен
12. В какой последовательности необходимо поставить выражения, чтобы получилось предложение.
А) баш режиссерның
Ә) татар театры
Б) роле зур
В) үсешендә
1) Ә, В, А, Б
2) В, А, Ә, Б
3) А, В, Б, Ә
4) Б, Ә, В, А

13. Спросите у одноклассника, какую оценку на экзамене получил? Выбери правильную форму.

1) Син имтихан бирдеңме?
2) Син имтихан бирергә тиешме?
3) Имтиханнан билге алдыңмы?
4) Син имтиханны ничәлегә бирдең?

14. В каком ряду расположены слова, характеризующие занятия спортом.

1) укырга, ятларга, утырырга, аңларга
2) ярышырга, йөгерергә, йөзергә, шөгыльләнергә
3) язарга, йокларга, карарга, кызыксынырга
4) сорашырга, йөрергә, шуарга, атларга

15. В какой последовательности нужно расставить предложения, чтобы получился текст.

А) Олы кеше организмының 70 процентка якын өлеше судан тора.
Ә) Ә сусыз иң күбе 5-6 тәүлек кенә яши ала.
Б) Чөнки кеше тәүлеккә уртача 2 – 2, 5 литр су югалта.
В) Кеше азыксыз бер айдан артык яши ала.

1) А,В, Б, Ә
2) В, Ә, Б, А
3) Ә, В, А, Б
4) А, Б, Ә, В